

USAID | ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԺՈՂՈՎՐԴԻՑ

ԱՄՆ ՍԶԳ/Հայաստանի 2009-2013թ. ծրագրային ուղղությունների ռազմավարություն

Նախադրյալներ

ԱՄՆ/ՍԶԳ Հայաստանի 2004-2008թ. ռազմավարության գործողության ընթացքում Հայաստանում արձանագրվեց արագընթաց տնտեսական աճ և զարգացան շուկայական տնտեսության որոշ հիմնական ասպեկտներ: ԱՄՆ Կառավարության օժանդակության ծրագրերը՝ այլ դոնորների և ՀՀ Կառավարության ջանքերի հետ միասին հանգեցրին զգալի առաջընթացի և բարեփոխումների տարբեր ոլորտներում:

Նշված բարեփոխումները ստեղծեցին Հայաստանի զարգացման հաջորդ փուլի հիմքը: Չնայած աղքատությունը դեռևս զգալի է, այն նվազեցվել է և շարունակում է նվազել, առկա են բարելավված իրավական և քաղաքական համակարգեր, զգալի առաջընթաց է արձանագրվում ենթակառուցվածքների և կոմունալ ծառայությունների վերականգնման հարցում, արագորեն առաջանում է միջին խավ, ավելանում է ներուժ՝ քաղաքացիական հասարակության համար դրական փոփոխությունների ուղղությամբ որոշիչ դեր խաղալու համար:

Այնուամենայնիվ, Հայաստանում արագընթաց աճը և շարունակական բարեփոխումները դեռևս չեն բերել ոչ ազգային մրցունակության զգալի փոփոխության և ոչ էլ կայուն տնտեսական զարգացման: Հանրային ծառայությունները, ներառյալ առողջապահական և սոցիալական ծառայությունները, բարելավվել են որոշ ասպեկտներով, սակայն դեռևս կարիք ունեն ֆինանսավորման և որակի բարելավման: Հայաստանի տնտեսական աճը չի ուղեկցվել համապատասխան առաջընթացով ժողովրդավարական գործընթացների և կառավարման ոլորտներում:

Հիմնական ոլորտները, որտեղ առկա կարիքները համակցված են ԱՄՆ ՍԶԳ հնարավորություններով, հետևյալն են. (1) ազգային մրցունակության առաջընթաց, (2) սոցիալական և առողջապահական ծառայությունների որակի բարելավում, և (3) քաղաքացիական հասարակության դերի նշանավորում ժողովրդավարական բարեփոխումների խթանման հարցում:

Նպատակը

Ելնելով մինչ այժմ արձանագրված առաջընթացից և վերը մանրամասնված մարտահրավերներից՝ ԱՄՆ ՍԶԳ/Հայաստանի 2009-2013թ. ընդհանուր նպատակը հետևյալն է.

Ընդհանուր նպատակը. «Կայուն օարգացում մրցունակության բարձրացման, սոցիալական ծառայությունների բարելավման և քաղաքացիական հասարակության հզորացման միջոցով»:

Այս նպատակը ընդգրկում է երեք հիմնական գործառնական նպատակների («Արդար և ժողովրդավարական կառավարում», «Առողջապահական և սոցիալական ոլորտի օարգացում» և «Տնտեսական աճ») ներքո ակնկալվող արդյունքները: Ի հավելումն, ռազմավարությունը ընդգրկում է «Խաղաղության և հաշտեցման գործընթացներին» առնչվող նպատակներ, որը «Խաղաղություն և անվտանգություն» գործառնական նշանակետի բաղադրիչն է:

Նպատակներ և արդյունքներ

«Արդար և ժողովրդավարական կառավարում» (ԱԺԿ)

ԱԺԿ նպատակ: «Խթանող ուժերի կողմից ժողովրդավարական բարեփոխումների արդյունավետ ուղղորդում»

ԱԺԿ արդյունք 1: Քաղաքացիական մասնակցության և տեղեկատվության հասանելիության ավելացում

- Քաղաքացիական մասնակցության շահերի պաշտպանության, գիտական կենտրոնների և վերահսկող հասարակական կազմակերպությունների միջոցով
- Այլընտրանքային ԶԼՄ-ներ

ԱԺԿ արդյունք 2: Քաղաքական մասնակցության աճ

- Ընտրական օրենսգիրք և ֆինանսավորում
- Քաղաքական կուսակցություններ և քաղաքական մշակույթ

ԱԺԿ արդյունք 3: Կառավարման և օրենքի գերիշխանության հզորացում

- Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից ծառայությունների մատուցում
- Խորհրդարանի և օրենսդրի հետ համագործակցություն

ԱԺԿ արդյունք 4: Կոռուպցիայի հանդեպ հսկողություն

- Քաղաքացիական հասարակության մոբիլիզացում ընդդեմ կոռուպցիայի
- Հակակոռուպցիոն ռազմավարություն և համակարգեր

«Առողջապահական և սոցիալական ոլորտի օարգացում» (ԱՍՈԶ)

ԱՍՈԶ նպատակ Առողջապահական ծառայությունների կիրառման ավելացում և սոցիալական ապահովության համակարգի բարելավում

ԱՍՈԶ արդյունք 1: Առողջապահական ծառայությունների կիրառման ավելացում՝ առաջնային առողջապահության շեշտադրումով

- Առողջապահական ծառայությունների որակ
- Առողջապահական համակարգի ֆինանսավորման մեխանիզմների և արդյունավետություն
- Առողջապահության առնչվող վարքագիծ, ներառյալ կանխարգելիչ և բժշկի դիմելու վարքագիծ

ԱՍՈՉ արդյունք 2: Սոցիալական պաշտպանության համակարգերի բարելավում

- Կայուն և ֆինանսավես մատչելի սոցիալական ապահովագրության համակարգի մշակում (մասնավորապես պետական և մասնավոր կենսաթոշակների ոլորտ):
- Սոցիալական նպաստների տրամադրում բարելավում
- Խոցելի բնակչությանը տրամադրվող սոցիալական ծառայություններ
-

«Տնտեսական աճ» (ՏԱ)

ՏԱ նպատակ: Մրցունակության աճ և տնտեսական կայունություն

ՏԱ արդյունք 1: Մասնավոր սեկտորի կարողությունների բարելավում

- Գործարարների կառավարման և մարքեթինգային կարողությունների բարելավում
- Գործարարների առևտրային կարողություններ
- Աշխատուժի զարգացում

ՏԱ արդյունք 2: Ֆինանսավորման հասանելիություն բիզնեսներին

- Բանկային ոլորտ
- Ֆինանսական ենթակառուցվածք
- Վարկավորմանն առնչվող քաղաքականություն և համակարգեր

ՏԱ արդյունք 3: Մրցունակության խթանման քաղաքականության և համակարգերի բարելավում

- Հարկային վարչարարություն
- Բիզնեսը խթանող միջավայր
- Հանրային ծառայություններ և շրջակա միջավայր, մասնավորապես հեռահաղորդակցություն և ջրայի ռեսուրսներ

«Խաղաղություն և հաշտեցում» (ԽՀ)

ԽՀ նպատակ Հարևան երկրների միջև կապերի օգտավետության ընկալման խթանում

ԽՀ արդյունք 1: Հարևան երկրների միջև կապերի օգտավետության ընկալման խթանում՝ հասարակության կողմից գործադրվող ձնշման միջոցով

- Տեղեկատվության տարածում
- Հանդիպումներ, սեմինարներ և ուսումնասիրություններ

ԽՀ արդյունք 2: Սահմանային համագործակցության մեխանիզմների հիմնում

- Հայաստանի և հարևան երկրների միջև համագործակցության նախաձեռնությունների սատարում

Բազմադիր ծրագրեր

Նոր ռազմավարությունն ընդգրկում է նաև բազմազորտ ծրագրեր և հատուկ կարևորում է կրթության և շրջակա միջավայրի պաշտպանության նախաձեռնությունները, որոնք ուղղակիորեն հանգեցնում են վերը նշված չորս Գործառնական նպատակների ներքո նշված նպատակների իրականացմանը: Մասնավորապես, չորս գործառնական նպատակների ներքո նշված նախաձեռնությունները պարունակում են հետևյալ ասպեկտները.

- Աշխատուժի զարգացում, միջին մասնագիտական, բարձրագույն և միջնակարգ կրթություն:
- Շրջակա միջավայրի աղտոտում. ջրի օդի, հողի աղտոտում, աղբահանություն:

Ընդհանուր ռազմավարություն

Ընդհանուր ռազմավարությունը սահմանում է, թե ինչպես է ԱՄՆ ՍԶԳ-ն նախագծելու գործունեությունը և աշխատելու գործընկերների և շահառուների հետ 2009-2013 ռազմավարության ժամանակամիջոցում: Նշված չափանիշները մանրամասնորեն ընդգրկված չեն վերը նշված արդյունքներում, սակայն դրանք.

- Իիմք կծառայեն նոր գործողությունների նածագծման և գնահատման համար
- Կներառվեն մրցույթների գնահատման չափորոշիչների մեջ

Ընդհանուր ռազմավարություն 1: Մասնավոր ընկերությունների և հասարակական կազմակերպությունների հետ գործընկերություն

2009-2013 թթ. ռազմավարությունը կընդլայնի ոչ ավանդական գործընկերների հետ համագործակցությունը՝ զգալիորեն մեծացնելու համար զարգացման համապատասխան ներդրումների աղբյուրները: Մասնավոր ընկերությունների և հասարակական կազմակերպությունների հետ գործընկերության միջոցով ԱՄՆ ՍԶԳ/Հայաստանը

- Կօգտագործի մասնագիտական փորձը և թարմ հեռանկարները
- Կիավաքագրի զարգանցմանն անհրաժեշտ ռեսուրսներ
- Կներմուտի երրորդ կողմի վերահսկողությունը և գործունեության նկատմամբ սեփականատիրությունը
- Կխթանի կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվություն
- Կիամագործակցի << կառավարության հետ նպատակային ծրագրերում որպես մասնավոր ընկերությունների և հասարակական կազմակերպությունների հետ գործընկերություն
- Կանդրադառնա ՀԿ-ների կայունությանը
- Կխթանի ուղղակի օտարերկրյա ներդրումները

Հայաստանում զարգացման գործընկերների մի հատուկ մաս է հայկական Սփյուռքը: Ոազմավարությունը հատուկ կկարևորի Սփյուռքի հետ աշխատանքները այն ձևերով, որոնք համապատասխանում են ԱՄՆ կառավարության շահերին, ինչպես նաև ծառայում են զարգացման գործընկերների նպատակների իրականացմանը.

Տեղական և միջազգային գործարարները նույնպես առաջնային թիրախ են գործընկերության համար՝ կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվության ծրագրերի, կամ այլ, ավելի նպատակային միավորումների միջոցով: << կառավարությունը եռակողմ կոնսորցիումների գործընկեր է, որոնք մասնավոր ընկերությունների կամ հիմնադրամների հետ զուգահեռ, կարող են կառավարության և ԱՄՆ ՄԶԳ-ի հետ միասին համաֆինանսավորում տրամադրել ընդհանուր հետաքրքրության ոլորտներում, որտեղ առկա է քաղաքական կամք:

Ընդհանուր ռազմավարություն 2: Խթանող ուժերի ներուժ

Արագընթաց տնտեսական աճի տասնամյակը հանգեցրեց տնտեսական վերափոխման հնարավորությունների ստեղծման: Այս աճը սկսեց խթանել բնակչության տնտեսապես կամ քաղաքացիական տեսանկյունից ակտիվ մասին, որն ունի խթանող ուժ դաշնակու ներուժ : Հաջորդ տասնամյակում հնարավորություն կա աջակցել և ձևավորել կառավարման, որակյալ ծառայությունների, մրցունակ կարիերաների՝ քաղաքացիների աճող պահանջին: Խթանող ուժերին աջակցումը կնշանակի կապը հետևյալ ուժերի հետ.

- Քաղաքացիական հասարակության ակտիվ անդամներ և կազմակերպություններ
- Միջին խավ
- Երիտասարդություն
- Բարեփոխումները սատարող քաղծառայողներ և կառավարիչներ

Խթանող ուժերի հզորացման ռազմավարությունը հավանաբար կունենա ծրագրային հետևանքներ, օրինակ՝

- Դրամաշնորհային մեխանիզմների հզորացում և դրանց ձկունության ավելացում
- Պետական/մասնավոր գործընկերությունների ավելացում և տեղական պայմանագրեր
- Գիտական կենտրոնների և ազգային քաղաքականության այլ ազդեցիկ ուժերի ակտիվ սատարում
- Միջազգային կապերի և փոխանակման համար հնարավորությունների ստեղծում:

Ընդհանուր ռազմավարություն 3. Տեղեկատվության և ցանցերի հասանելիություն

Այս ռազմավարական մոտեցուման նպատակն է քաղաքացիական հասարակության համար վստահելի տեղեկատվության և տեղական ու միջազգային ցանցերի հասանելիությունը:

«Տնտեսական աճ» նպատակի դեպքում սա նշանակում է.

- Հեռահաղորդակցության ոլորտի արագընթաց և կայուն զարգացման խթանում
- Արագընթաց աճող ինտերնետ ցանցի մուտքի խթանում
- Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառման ընդարձակում մարզերում
- Միջազգային ինտեգրման և մրցունակության խթանում գլոբալ ցանցերի և առևտուրի հասանելիության միջոցով:

«Առողջապահական և սոցիալական ոլորտի զարգացում» նպատակի ներքո շեշտը կդրվի հետևյալի վրա.

- Կյանքը բարելավող և կյանք փրկող տեղեկատվության հասանելիություն:
- Հեռավոր համայնքներում էլեկտրոնային ծառայությունների հասանելիություն

«Արդար և ժողովրդավարական կառավարման» ներքո տեղեկատվության հասանելիությունը որպես միջոց կըառաջի հետևյալի համար.

- Քաղաքացիական մասնակցության խթանում և կազմակերպում
- ԶԼՍ-ների անկախության ապահովում
- Ռեսուրսների հավաքածության ապահովում
- Էլ. կառավարման (e-governance) միջոցով կոռուպցիայի նվազեցում
- Շահերի պաշտպանության ջանքերի արդյունավետության աճ

Անցումային ծրագիր

Մի շարք ծրագրային ուղղություններ առկա էին նախորդ ռազմավարական շրջանում, սակայն չեն ներառվել 2009-2013թթ ռազմավարական ծրագրում: Նրանցից շատերը կդադարեցվեն 2008թ. –ից անմիջապես հետո, սակայն հետևյալ չորս ոլորտների ծրագրերը կդադարեցվեն աստիճանաբար մինչև 2010թ, առանց որևէ նոր գործողությունների նախաձեռնման այդ ընթացքում:

- Սոցիալական ծառայությունների տրամադրման ուղղակի ֆինանսավորում
- Սոցիալական ենթակառուցվածքի զարգացում
- Զբաղվածության խնդիրներ, աշխատանքային անվտանգություն և առողջապահություն
- Բնական ռեսուրսներ, ջրամատակարարման ենթակառուցվածք: